

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

© 2014 ГОЛІКОВ І. В.

УДК 330.338.24:332.143

Голіков І. В. Теоретичні засади економічної безпеки транспортної галузі

Стаття присвячена формуванню теоретичних засад економічної безпеки транспортної галузі, які дозволяють встановити та забезпечувати її потрібний рівень. У результаті дослідження було доведено, що економічна безпека транспортної галузі України формується під впливом чотирьох рівнів: на мікрорівні здійснюється діяльність підприємств транспортної галузі, які забезпечують розвиток регіонів і створення безпечного економічного середовища мезорівня; на макрорівні держава забезпечує управління економічною безпекою транспортної галузі, яка базується на стратегії національної безпеки України; мегарівень висвітлює взаємовигідне економічне співробітництво між державами, у тому числі завдяки роботі транспортних галузей країн. Управління економічною безпекою транспортної галузі поширюється на повітряний, водний, промисловий, наземний та трубопровідний транспорт. Складовими системи економічної безпеки транспортної галузі є інформаційна, силова, інституційно-правова, техніко-технологічна, інтелектуально-кадрова, фінансово-економічна діяльність. При поєднанні принципів утворення економічної безпеки та вимог існування відповідного рівня створюється потрібне середовище економічної безпеки транспортної галузі. До дестабілізуючих факторів і прямих загроз економічній безпеці транспортної галузі віднесено: соціальні, техніко-технологічні, природні та невизначеності середовища. У статті визначено: середовище формування економічної безпеки транспортної галузі; система економічної безпеки транспортної галузі; простір управління системою економічної безпеки транспортної галузі. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці методів і моделей забезпечення економічної безпеки транспортної галузі.

Ключові слова: економічна безпека, транспортна галузь, середовище економічної безпеки, дестабілізуючі та утворюючі фактори системи економічної безпеки.

Рис.: 3. **Бібл.:** 23.

Голіков Іван Володимирович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та економічного аналізу, Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського (вул. Нікольська, 24, Миколаїв, 54030, Україна)

E-mail: holikov@gmail.com

УДК 330.338.24:332.143

UDC 330.338.24:332.143

Голіков И. В. Теоретические основы экономической безопасности транспортной отрасли

Holikov I. V. Theoretical Foundations of Economic Security of the Transport Industry

Статья посвящена формированию теоретических основ экономической безопасности транспортной отрасли. Показано, что экономическая безопасность транспортной отрасли Украины формируется под влиянием четырех уровней: на микроуровне осуществляется деятельность предприятий транспортной отрасли, которые обеспечивают развитие регионов и образования экономической среды мезоуровня; на макроуровне государство обеспечивает управление экономической безопасностью транспортной отрасли; мегаровень отображает взаимовыгодное экономическое сотрудничество между государствами, в том числе благодаря работе транспортных отраслей стран. Управление экономической безопасностью транспортной отрасли распространяется на воздушный, водный, промышленный, наземный и трубопроводный транспорт. Составляющими системы экономической безопасности транспортной отрасли является информационная, силовая, институционально-правовая, технико-технологическая, интеллектуально-кадровая, финансово-экономическая деятельность. При сочетании принципов образования экономической безопасности и требований существования соответствующего уровня создается требуемая среда экономической безопасности транспортной отрасли. К дестабилизирующим факторам экономической безопасности транспортной отрасли отнесены: социальные, технико-технологические, природные и неопределенности среды. В статье определены: среда формирования экономической безопасности транспортной отрасли; система экономической безопасности транспортной отрасли; пространство управления системой экономической безопасности транспортной отрасли. Перспективы дальнейших исследований заключаются в разработке методов и моделей обеспечения экономической безопасности транспортной отрасли.

Ключевые слова: экономическая безопасность, транспортная отрасль, среда экономической безопасности, дестабилизирующие и образующие факторы системы безопасности.

Рис.: 3. **Библ.:** 23.

Голіков Іван Володимирович – кандидат технических наук, доцент, доцент кафедры учета и экономического анализа, Николаевский национальный университет им. В. А. Сухомлинского (ул. Никольская, 24, Николаев, 54030, Украина)

E-mail: holikov@gmail.com

The article is devoted to the theoretical foundations of the economic security of the transportation industry. It is shown that the economic security of the transport industry of Ukraine is formed under the influence of four levels: at the micro level, the activities of enterprises of the transport industry, which provide education and development of the region's economic environment of meso level; at the macro level the state manages the economic security of the transport industry; the mega level displays mutually beneficial economic cooperation among states, including through the work of the country's transport industry. Management of economic security of the transport industry covers air, water, industrial, land and pipeline transport. The components of economic security of the transport industry are information, power, legal and institutional, technical and technological, intellectual and human resources, financial and economic activity. With the combination of the principles of education and economic security requirements of the existence of the appropriate level a required environment is created of economic security of the transport industry. The destabilizing factors of economic security of the transport sector include: social, technical, technological, and natural environment or its uncertainty. The article identified: an environment of economic security of the transport sector; system of economic security of the transport industry; space management system of economic security of the transportation industry. Prospects for future research are to develop methods and models to ensure the economic security of the transport industry.

Key words: economic security, the transport industry, the environment of economic security, destabilizing and form factors of safety.

Pic.: 3. **Bibl.:** 23.

Holikov Ivan V. – Candidate of Sciences (Engineering), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Economic Analysis, Mykolaiv National University named after V. O. Sukhomlynskii (vul. Nikol'ska, 24, Mykolaiv, 54030, Ukraine)

E-mail: holikov@gmail.com

Транспорт є однією з базових галузей національної економіки, ефективне функціонування якої є необхідною умовою для забезпечення захисту економічних інтересів держави, обороноздатності, підвищення рівня життя населення. На сьогодні галузь транспорту в цілому задовольняє потреби національної економіки та населення у перевезеннях [21, с. 54], проте рівень безпеки, показники якості та ефективності перевезень пасажирів і вантажів, енергоефективності, техногенного навантаження на навколишнє природне середовище, інноваційного та техніко-технологічного розвитку галузі [10], залучення інвестицій для технічного переоснащення, модернізації об'єктів інфраструктури залізниць, аеропортів і морських портів, мережі автомобільних доріг загального користування, створення оптимального фінансового середовища, забезпечення антитерористичних заходів та інші потребують певної уваги. Урахування зазначених напрямків та їх узагальнення можливе за умов визначення економічної безпеки транспортної галузі.

На формування теоретичних підходів до визначення економічної безпеки транспортної галузі мали вплив такі вчені: Т. Г. Васильців [2], М. П. Войнаренко [3], В. М. Геєць [12], С. П. Іванюта [7], А. Б. Качинський [8], В. І. Криленко [9], Ю. Г. Лысенко [12], О. В. Мороз [14], О. Ф. Новікова [15], А. П. Огнев [16], Г. Пастернак-Таранушенко [17], О. С. Шнипко [22] та ін.

У результаті вивчення досліджень авторів встановлено, що на сучасному етапі немає чіткого визначення категорії «економічна безпека транспортної галузі». Встановлено, що дослідження відносяться до поняття транспортної безпеки, багаторівневої економічної безпеки, економічної безпеки галузей загалом. Тому потрібна розробка теоретичних основ економічної безпеки транспортної галузі, що дозволить визначити її елементи, розробити своєчасні заходи, які дозволять зменшити негативні впливи та загрози, підтримувати стан економічної безпеки транспортної галузі на необхідному рівні.

Мета роботи полягає в дослідженні теоретичних засад формування економічної безпеки транспортної галузі.

Для з'ясування економічної безпеки транспортної галузі та її компонентів необхідно визначити її місце у складі мега-, макро-, мезо- та мікрорівнів економічних відносин. У даний час виділяють такі рівні економічної безпеки:

1. *Мегарівень* – на цьому рівні розглядаються питання безпеки міжнародної економіки, має на меті регулювання комплексу міжнародних умов співіснування, домовленостей та інституціональних структур, за якими забезпечується неутручання, розуміння взаємоприйнятне та взаємовигідне співробітництво між державами. Питання економічної безпеки мегарівня відображено у роботах В. М. Гейця, О. В. Мороза, А. П. Огнева [13, 14, 16]. У зазначених роботах визначається зв'язок міжнародної та державної економічної безпеки в умовах глобалізації та інтернаціоналізації. Отже, економічна безпека на цьому рівні складається з таких компонентів: забезпечення вільного обрання та здійснення стратегії економічного розвитку кожної держави світового суспільства; мінімізація зовнішнього впливу на економіку країн; неутручання у справи держави; взаємне розуміння, взаємоприйнятне та взаємовигідне співробітництво між державами.

2. *Макрорівень* – висвітлюється економічна безпека держави, яка базується на стратегії національної безпеки. Стратегічною метою політики національної безпеки Украї-

ни є забезпечення державного суверенітету та територіальної цілісності, національної єдності на основі демократичного поступу суспільства і держави, додержання прав і свобод людини і громадянина, створення умов для динамічного зростання економіки, забезпечення європейських соціальних стандартів і добробуту населення. Економічну безпеку на цьому рівні традиційно визначають як найважливішу якісну характеристику економічної системи держави [13], яка означає її здатність підтримувати нормальні умови життєдіяльності населення, стійке забезпечення ресурсами для розвитку галузей господарства та послідовну реалізацію національних інтересів.

У дослідженнях, що проведені Г. Пастернаком-Таранушенко, І. А. Плетниковою, В. І. Криленко [9, 17, 18] відзначено, що на цьому рівні приділяється увага стану захищеності від впливу несприятливих факторів національної економіки, аналізується її стан, здатність, можливість й готовність інститутів влади до економічного захисту. Економічна безпека цього рівня висвітлена як сукупність умов і факторів, що забезпечують економічну незалежність, структуру економічної безпеки держави, стабільність та якість життєдіяльності суспільства, що сприяє захисту незалежності країни та економічної політики. Аналіз реальних суспільно-економічних процесів у сучасній Україні [15] дає підстави для відокремлення трьох ключових вимог, виконання яких гарантує ефективна система економічної безпеки держави:

- ✦ економічна незалежність, що означає насамперед можливість здійснення державного контролю над національними ресурсами, спроможність використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення рівноправної участі у міжнародній торгівлі;
- ✦ стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає міцність і надійність усіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування дестабілізуючих факторів;
- ✦ здатність національної економіки до саморозвитку і прогресу, тобто спроможність самостійно реалізовувати і захищати національні економічні інтереси, проводити постійну модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний і трудовий потенціал країни.

3. *Мезорівень* – показує сукупність властивостей економічної системи регіону, що забезпечують стабільність, стійкість та поступальний характер його розвитку, певну незалежність та інтеграцію з економікою держави [22]. В. Криленко доповнює наведену думку ствердженням, що економічна безпека регіону – це здатність регіональної економіки функціонувати в режимі розширеного відтворення [9], що дозволить максимально забезпечити прийнятні умови життя та розвитку особистості для більшості населення.

Згідно з методичними рекомендаціями щодо оцінки рівня економічної безпеки України, економічну безпеку регіонів як систему дій умовно можливо розподілити на такі складові безпеки: енергетична, фінансова, інвестиційна, інноваційна та соціальна безпека [11]. Учені-економісти Н. Гук і К. Ефремов вважають економічну безпеку на регіональному рівні як таку, що спроможна протистояти деста-

білизуючій дії внутрішніх і зовнішніх соціально-економічних чинників, а також не створювати загрози для інших елементів регіону та зовнішнього середовища [5, 6]. Таким чином, економічна безпека мезорівня відповідає за функціонування регіонів та умовно складається з енергетичної, фінансової, інвестиційної, інноваційної та соціальної безпеки.

4. *Мікрорівень* – забезпечує стан роботи підприємства в умовах захисту інформації, конкурентних переваг, оптимального використання ресурсів, гармонізації економічних інтересів, здатності усунення загроз, за умов стабільності, незалежності, стійкості.

Серед науковців поширені полярні точки зору – від досить вузького тлумачення змісту цього терміна з позицій захисту інформації та наявності конкурентних переваг до більш широкого ресурсно-функціонального підходу, який передбачає розгляд економічної безпеки як стану найбільш ефективного використання всіх корпоративних ресурсів. Однією групою авторів економічна безпека розуміється виходячи з ідеї визнання визначального впливу зовнішнього середовища на діяльність суб'єкта господарювання і тлумачиться в різних інтерпретаціях або як міра гармонізації в часі та просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів навколишнього середовища, що діють поза його межами, або як стан захищеності діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатності швидко усувати різні загрози чи пристосовуватися до наявних умов, котрі не позначаються негативно на його діяльності [2, 3, 12, 14, 19]. Водночас іншими дослідниками, навпаки, при розкритті змісту поняття «економічна безпека підприємства» підкреслюється необхідність урахування не тільки зовнішніх загроз, але й внутрішніх, які знижують можливість економічної стійкості підприємства [1, 18]. Поряд із зазначеним деякі науковці ототожнюють економічну безпеку підприємства із сукупністю умов і факторів, які забезпечують незалежність, стабільність, стійкість і здатність до розвитку [3], або зі станом виробничо-економічної системи підприємства [12], або зі станом стійкості підприємства як системи [19]. Оскільки підприємства є ресурсною базою, необхідною для функціонування транспортної галузі, питання їх економічної безпеки повинні бути враховані при формуванні загального стану економічної безпеки транспортної галузі. Узагальнюючи вищенаведені ствердження вчених-економістів, можна стверджувати, що економічна безпека мікрорівня складається з: інформаційної, силової, інституційно-правової, техніко-технологічної, інтелектуально-кадрової, фінансово-економічної та екологічної складових.

В економіці галузь означає сукупність підприємств і організацій, що характеризуються спільністю ознак виробничо-господарської діяльності. До транспортної галузі України входять такі види транспорту [23]: наземний (автомобільний; залізничний; електричний міський, включаючи метрополітен); повітряний; водний (морський та річковий); промисловий; трубопровідний. У свою чергу робота транспортної системи покладається на підприємства різних форм власності, які індивідуально характеризуються досягнутим рівнем економічної безпеки та беруть участь у формуванні загальної економічної безпеки транспортної галузі України. На основі вивчення рівнів економічної безпеки та принципів їх утворення сформовано середовище, що утворює економічну безпеку транспортної галузі України (рис. 1).

Проведене дослідження показало, що економічна безпека транспортної галузі України формується під впливом чотирьох рівнів. У даному випадку на мікрорівні здійснюється діяльність підприємств транспортної галузі, які забезпечують розвиток регіонів та утворення безпечної економічного середовища мезорівня. На макрорівні держава забезпечує управління економічною безпекою транспортної галузі, яка базується на стратегії національної безпеки України. Мегарівень висвітлює взаємовигідне економічне співробітництво між державами, у тому числі завдяки роботі транспортних галузей країн. Таким чином, економічна безпека транспортної галузі сприяє розв'язанню завдань соціально-економічного характеру: забезпечує прискорене зростання економіки, зміцнює економічні зв'язки між регіонами України, країнами світу, задовольняє потреби населення у перевезеннях, забезпечує підвищення якості життя людей за рахунок вдосконалення послуг, що надаються.

Оптимальний стан економічної безпеки транспортної галузі формується на мегарівні державного управління та складається з таких елементів [4, 20]: кінцева відповідальність держави за забезпечення рівня транспортної безпеки; пріоритет охорони життя і здоров'я людей; безперервність забезпечення транспортної безпеки; гармонізація норм, вимог і правил транспортної безпеки в Україні з міжнародними умовами транспортної діяльності; розумне співвідношення цілей забезпечення транспортної безпеки з реальними можливостями держави; неприпустимість необґрунтованого збитку господарської діяльності при державних регулюючих впливах; адекватність профілактичних заходів ступеня загроз і можливого збитку від порушень в галузі транспортної безпеки; необхідність і своєчасність формування нормативно-правового забезпечення з регулювання діяльності транспортної галузі; максимальне використання в ринкових умовах можливостей державно-приватного партнерства; гарантованість ресурсного забезпечення транспортної безпеки; пріоритет планово-попереджувальних заходів щодо забезпечення транспортної безпеки; комплексний характер і координація всіх суб'єктів транспортної діяльності при забезпеченні транспортної безпеки; завчасне виявлення умов і факторів, що загрожують нормальному функціонуванню транспортної системи.

Державне управління економічною безпекою транспортної галузі на мезорівні передбачає такі складові безпеки: інвестиційна, фінансова, інноваційна, соціальна, енергетична.

Економічна безпека транспортної галузі України залежить від економічної безпеки підприємств, що входять до транспортної галузі та забезпечують роботу наземного, повітряного, водного, промислового, магістрального трубопровідного транспорту при формуванні задовільних характеристик складових їх економічної безпеки: інформаційної, силової, інституційно-правової, техніко-технологічної, інтелектуально-кадрової, фінансово-економічної.

Результати дослідження дозволили сформувати систему, яка включає елементи економічної безпеки транспортної галузі, враховуючи структуру взаємодії мікро-, мезо- та мега-рівнів (рис. 2).

Формування державної політики щодо забезпечення економічної безпеки транспортної галузі, з одного боку, повинно задовольняти національним потребам та відповідати категорії якісних послуг, з іншого боку, – рівень витрат на підтримку факторів досягнення економічної безпеки тран-

спортної галузі не повинен перевищувати встановленого бюджету. У свою чергу, бюджет із забезпечення рівня економічної безпеки не повинен перевищувати економічних вигод від стану економічної безпеки транспортної галузі.

Для забезпечення ефективної та безперервної роботи транспортної галузі, яка б відповідала вимогам національної економіки, потрібно визначити елементи впливу на її економічну безпеку. Економічна безпека транспортної галузі формується під впливом факторів, які протидіють її загрозам. Основним фактором, який сприяє економічній безпеці транспортної галузі, вважається управлінська діяльність держави, господарюючих суб'єктів [4, 20]. До дестабілізуючих

факторів і прямих загроз економічній безпеці транспортної галузі можна віднести: соціальні, техніко-технологічні, природні та невизначеності середовища [7, 8, 20].

Для забезпечення економічної безпеки транспортної галузі державою необхідно вжити заходів щодо сприяння розвитку її компонентів, до яких можливо віднести управлінські компоненти *макрорівня* [4, 8, 20]: організаційно-управлінські, антитерористичні, техніко-технологічні; *мезорівня* [14, 22]: інвестиційну, енергетичну, інноваційну, фінансову, соціальну безпеку та *мікрорівня* [2, 14]: інформаційну, силову, інституційно-правову, техніко-технологічну, інтелектуально-кадрову, фінансово-економічну, екологічну

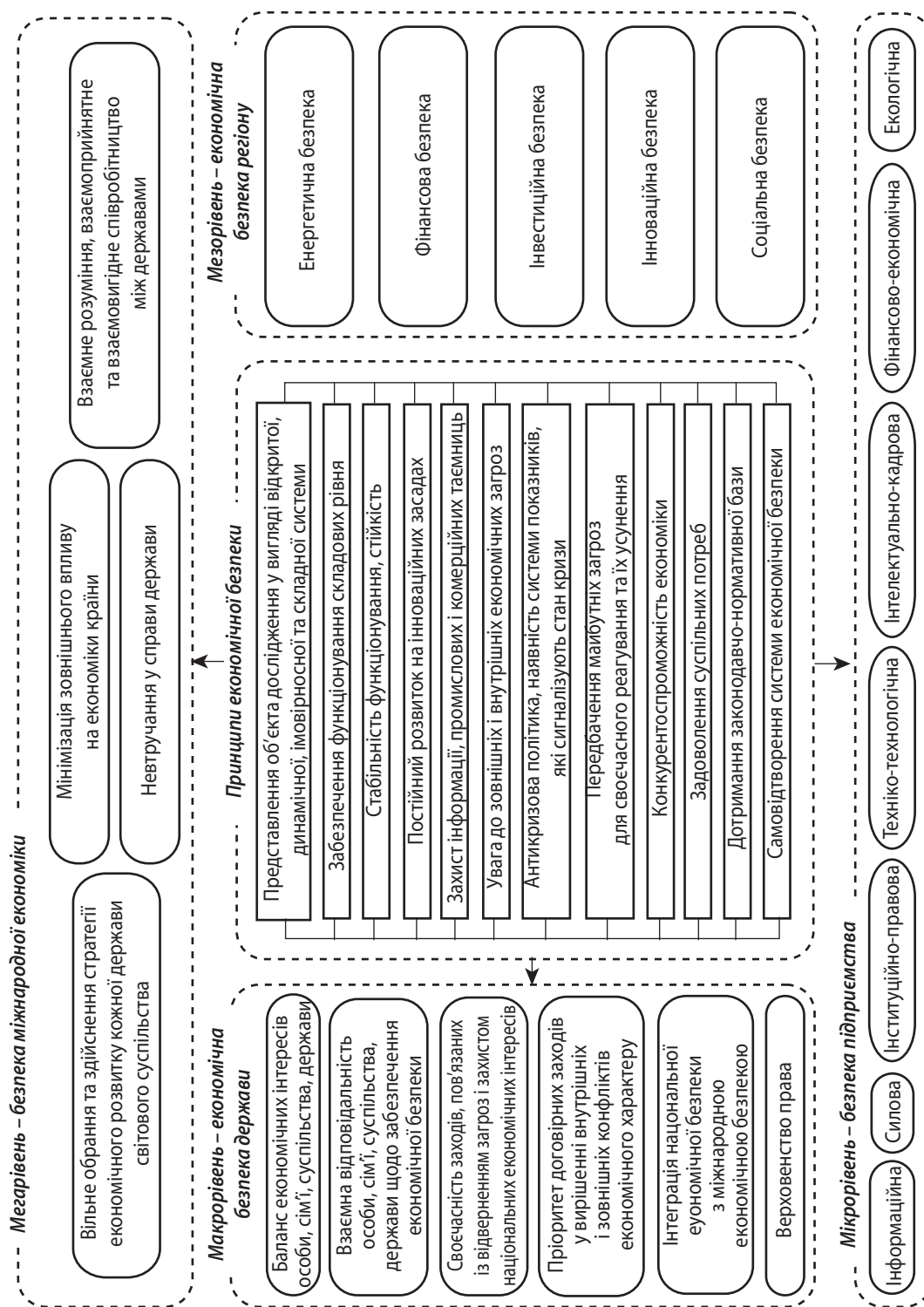

Рис. 1. Середовище формування економічної безпеки транспортної галузі

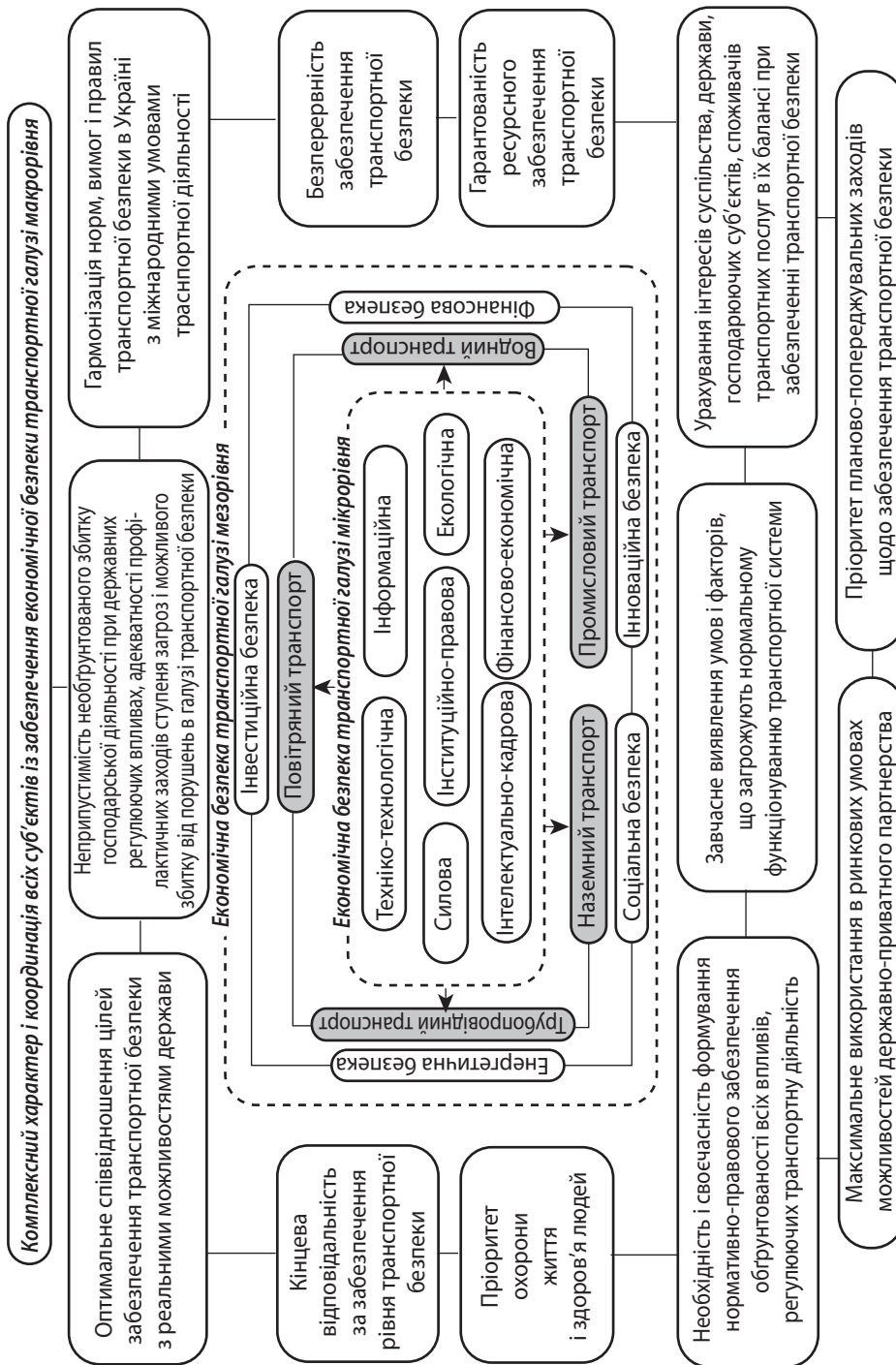

Рис. 2. Система економічної безпеки транспортної галузі

безпеку. Вищерозглянуте дозволило сформувати загальну схему управління економічною безпекою транспортною галуззю (рис. 3).

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що економічна безпека транспортної галузі формується з компонентів мегарівня, макрорівня, мезорівня та мікрорівня. Управління економічною безпекою транспортної галузі поширюється на повітряний, водний, промисловий, наземний та трубопровідний транспорт. При поєднанні принципів утворення економічної безпеки та вимог існування відповідного рівня створюється потрібне середовище економічної безпеки транспортної галузі. Визначено складові системи економічної безпеки транспортної галузі, які вклю-

чають інформаційну, силову, інституційно-правову, техніко-технологічну, інтелектуально-кадрову, фінансово-економічну частину. До дестабілізуючих факторів і прямих загроз економічній безпеці транспортної галузі можна віднести: соціальні, техніко-технологічні, природні та невідомості середовища. Утворюючими компонентами макрорівня є: організаційно-управлінські, антитерористичні, техніко-технологічні складові; мезорівня – інвестиційні, енергетичні, інноваційні, фінансові, соціальна безпека та мікрорівня – інформаційні, силові, інституційно-правові, техніко-технологічні, інтелектуально-кадрові, фінансово-економічні, екологічну безпеку.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці методів та моделей забезпечення економічної безпеки транспортної галузі. На основі визначених елементів

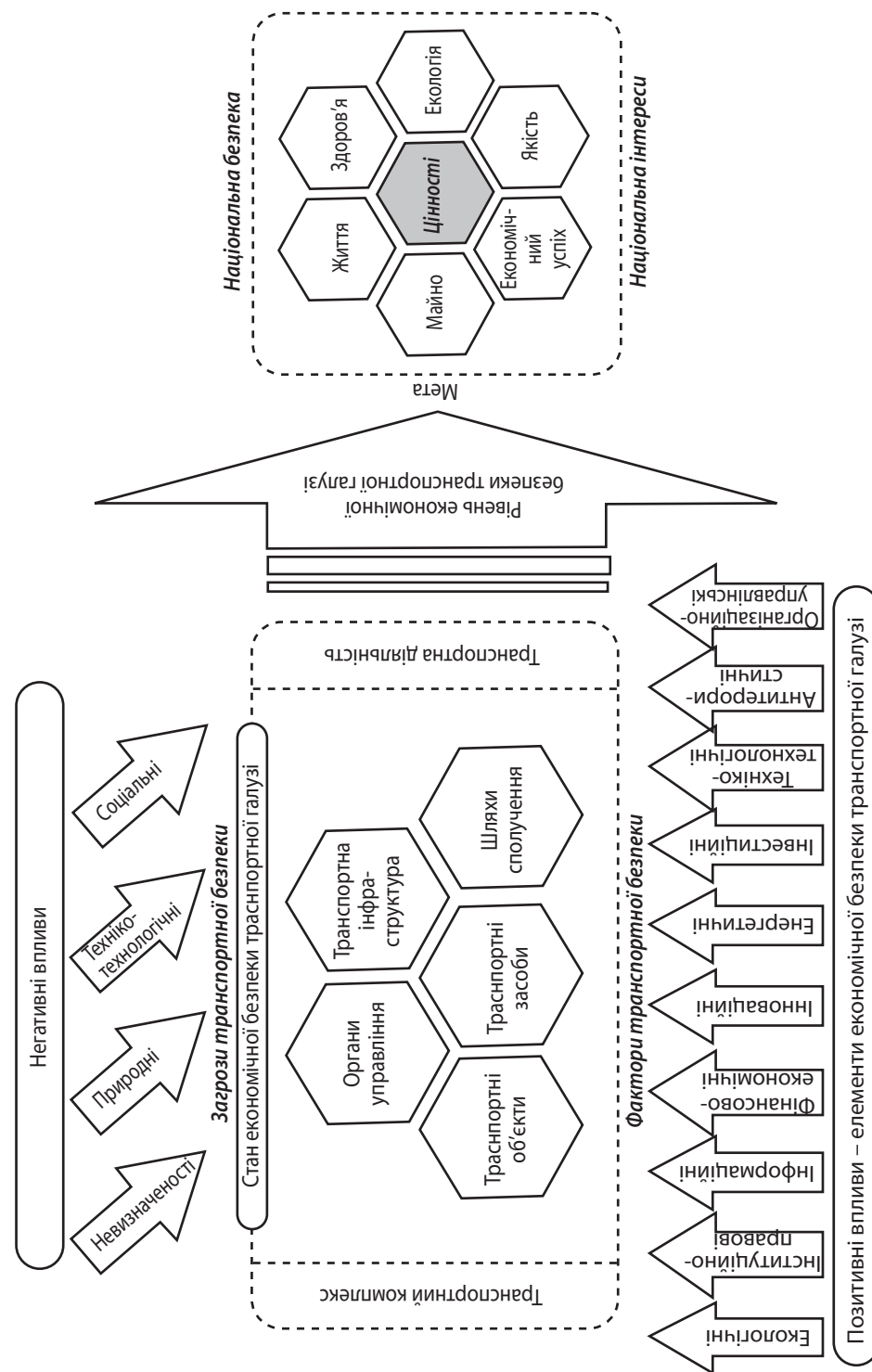

Рис. 3. Простір управління системою економічної безпеки транспортної галузі

економічної безпеки транспортної галузі можлива розробка попередніх заходів щодо впливу на їх стан, отримання методик захисту від негативних наслідків і загроз економічній безпеці транспортної галузі, підтримки стану економічної безпеки галузі на необхідному рівні. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко О. М. Показники, критерії та методи оцінки економічної безпеки авіакомпаній / О. М. Бондаренко // Наукові праці ОНАЗ: періодичний науковий збірник з радіотехніки і телекомунікацій, електроніки та економіки в галузі зв'язку. – Одеса, 2003. – С. 59 – 64.

2. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія / Т. Г. Васильців. – Львів : Арал, 2008. – 384 с.

3. Войнаренко М. Управління економічною безпекою підприємств на основі оцінки відхилень порогових показників / М. Войнаренко, О. Яременко // Економіст. – 2008. – № 12. – С. 60 – 63.

4. Государственная концепция обеспечения транспортной безопасности России (разработана Минтрансом России) // Информационно правовой портал Гарант [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://base.garant.ru/188579>

5. Гук Н. А. Теоретичні підходи до управління економічною безпекою регіонів / Н. А. Гук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/vnltu/19_4/278_Guk_19_4.pdf

6. Ефремов К. И. Вопросы оценки экономической безопасности региона / К. И. Ефремов, Е. И. Георгадзе // Вопросы статистики. – 2002. – № 2. – С. 57 – 59.

7. Іванюта С. П. Екологічна та природно-техногенна безпека України: регіональний вимір загроз і ризиків: монографія / С. П. Іванюта, А. Б. Качинський. – К.: НІСД, 2012. – 308 с.

8. Качинський А. Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень: монографія / А. Б. Качинський. – К.: НІСД, 2013. – 104 с.

9. Криленко В. І. Економічна безпека регіону як складова забезпечення національної економічної безпеки / В. І. Криленко // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – Дніпропетровськ: ДДАУ – 2013. – С. 1 – 15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1779>

10. Круглий стіл «Стратегічні напрями розвитку транспортної галузі України у післякризовий період», 25.10.2011 / Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/601>

11. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / Національний інститут проблем міжнародної безпеки; за ред. А. І. Сухорукова. – К., 2003. – 64 с.

12. Механізми управління економічної безпекою / [Ю. Г. Лысенко, С. Г. Мищенко, Р. А. Руденский, А. А. Спиридонов]; под ред. Ю. Г. Лысенко. – Донецк: ДонНУ, 2002. – 178 с.

13. Моделирование экономической безопасности: держава, регион, предприятие / [В. М. Геєць, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк, та ін.]; за ред. В. М. Геєця. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.

14. Мороз О. В. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства: монографія / О. В. Мороз, Н. П. Карачина, А. А. Шиян. – Вінниця: ВНТУ, 2011. – 241 с.

15. Новикова О. Ф. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення: монографія / О. Ф. Новикова, Р. В. Покотиленко. – Донецьк: Ін-т економіки промисловості НАН України, 2006. – 407 с.

16. Огнев А. П. Международная экономическая безопасность: проблемы и пути решения / А. П. Огнев. – М.: Общество «Знание», 1989. – 40 с.

17. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека держави / Г. Пастернак-Таранушенко. – К., 1994. – 140 с.

18. Плєтнікова І. Л. Визначення рівня і забезпечення економічної безпеки залізниці: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.04 / І. Л. Плєтнікова; Харківська державна академія залізничного транспорту. – Харків., 2001. – 15 с.

19. Подлужна Н. О. Організація управління економічною безпекою підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01 / Н. О. Подлужна; НАН України; Інститут економіки промисловості. – Донецьк, 2003. – 20 с.

20. Про схвалення Концепції Державної цільової програми підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2016 року // Офіційний веб-портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/771-2012-%D0%BF>

21. Статистичний збірник «Транспорт і зв'язок України 2012 р.» / Державна служба статистики України. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2013. – 269 с.

22. Шнипко О. С. Економічна безпека ієрархічних багаторівневих систем: регіональний аспект / О. С. Шнипко. – К.: Генеза, 2006. – 288 с.

23. Яцківський Л. Ю. Загальний курс транспорту: навч. посіб. / Л. Ю. Яцківський, Д. В. Зеркалов. – К.: Арістей, 2007. – 504 с.

REFERENCES

Bondarenko, O. M. "Pokaznyky, kryterii ta metody otsinky ekonomichnoi bezpeky aviakompanii" [Indicators, criteria and methods for evaluating the economic security of the airlines]. *Naukovi pratsi ONAZ* (2003): 59-64.

Efremov, K. I., and Georgadze, E. I. "Voprosy otsenki ekonomicheskoy bezopasnosti regiona" [Questions to assess the economic security of the region]. *Voprosy statistiki*, no. 2 (2002): 57-59.

"Gosudarstvennaia kontseptsia obespecheniia transportnoy bezopasnosti Rossii (razrabotana Mintransom Rossii)" [State

concept of transport security Russia (Russian Ministry of Transport developed)]. *Informatsionno-pravovoy portal Garant*. <http://base.garant.ru/188579>

Huk, N. A. "Teoretychni pidkhody do upravlinnia ekonomichnoi bezpekoii rehioniv" [Theoretical approaches to the management of the economic security of the region]. http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvntu/19_4/278_Guk_19_4.pdf

Heiets, V. M., Klebanova, T. S., and Cherniak, O. I. *Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo* [Simulation of economic security: state, region, enterprise]. Kharkiv: IN-ZhEK, 2006.

Ivaniuta, S. P., and Kachynskiy, A. B. *Ekolohichna ta pryrodno-tekhnohenna bezpeka Ukrainy: rehionalnyi vymir zahroz i ryzykiv* [Environmental and natural-technogenic security of Ukraine: the regional dimension of the threats and risks]. Kyiv: NISD, 2012.

Kachynskiy, A. B. *Indykatory natsionalnoi bezpeky: vyznachennia ta zastosuvannia ikh hranychnykh znachen* [Indicators of national security: definition and application of the limit values]. Kyiv: NISD, 2013.

Krylenko, V. I. "Ekonomichna bezpeka rehionu iak skladova zabezpechennia natsionalnoi ekonomichnoi bezpeky" [The economic security of the region as part of national economic security]. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1779>

"Kruhlyi stil «Stratehichni napriamy rozvytku transportnoi haluzi Ukrainy u pislukryzoviy period»" [Roundtable "Strategic directions of development of the transport sector in Ukraine in the post-crisis period"]. <http://www.niss.gov.ua/articles/601>

Lysenko, Yu. G., Mishchenko, S. G., and Rudenskiy, R. A. *Mekhanizmy upravlinnia ekonomicheskoy bezopasnosti* [Economic security management mechanisms]. Donetsk: DonNU, 2002.

[Legal Act of Ukraine]. *Ofitsiyni veb-portal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/771-2012-%D0%BF>
Moroz, O. V., Karachyna, N. P., and Shyian, A. A. *Kontseptsia ekonomichnoi bezpeky suchasnoho pidpriemstva* [The concept of economic security of a modern enterprise]. Vynytisia: VNTU, 2011.

Metodychni rekomendatsii shchodo otsinky rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Guidelines on the assessment of the economic security of Ukraine]. Kyiv, 2003.

Novikova, O. F., and Pokotylenko, R. V. *Ekonomichna bezpeka: kontseptualne vyznachennia ta mekhanizm zabezpechennia* [Economic security: a conceptual definition and mechanism support]. Donetsk: Instytut ekonomiky promyslovosti NAN Ukrainy, 2006.

Ognev, A. P. *Mezhdunarodnaia ekonomicheskaiia bezopasnost: problemy i puti resheniia* [International economic security: problems and solutions]. Moscow: Znanie, 1989.

Pasternak-Taranushenko, H. *Ekonomichna bezpeka derzhavy* [The economic security of the state]. Kyiv, 1994.

Plietnykova, I. L. "Vyznachennia rivnia i zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky zaliznytsi" [Determining the level and ensure the economic security of the railway]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.07.04*, 2001.

Podluzhna, N. O. "Orhanizatsiia upravlinnia ekonomichnoi bezpekoii pidpriemstva" [Organization management of economic security]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.06.01*, 2003.

Shnytko, O. S. *Ekonomichna bezpeka iierarkhichnykh bahatorivnykh system: rehionalnyi aspekt* [The economic security of hierarchical multilevel systems: a regional perspective]. Kyiv: Heneza, 2006.

Transport i zv'iazok Ukrainy 2012 r. [Transport Ukraine 2012]. Kyiv: Avhust Treid, 2013.

Voinarenko, M., and Yaremenko, O. "Upravlinnia ekonomichnoi bezpekoii pidpriemstv na osnovi otsinky vidkhylen porohovykh pokaznykiv" [Managing economic security by assessing deviations of thresholds]. *Ekonomist*, no. 12 (2008): 60-63.

Vasylytsiv, T. H. *Ekonomichna bezpeka pidpriemnytstva Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zmitsnennia* [Economic Security of Ukraine: Strategies and mechanisms for strengthening]. Lviv: Aral, 2008.

Yatskiivskiy, L. Yu., and Zerkalov, D. V. *Zahalnyi kurs transportu* [The overall rate of transport]. Kyiv: Aristei, 2007.